

NEL-LO, Oriol (ed.) (2018)

Efecto barrio. Segregación residencial, desigualdad social y políticas urbanas en las grandes ciudades ibéricas

València: Tirant Humanidades, 434 p.

ISBN 978-84-18614-46-0

En bona part de les ciutats europees, l'increment de les desigualtats en les últimes dècades està comportant un augment de la segregació residencial, és a dir, s'està consolidant la tendència dels grups socials a separar-se sobre l'espai urbà en funció de la seva capacitat per escollir lloc de residència (Secchi, 2015). Aquest fenomen suscita preocupació i posa a l'ordre del dia el debat sobre l'*efecte barri*, que busca entendre si la segregació és únicament un efecte de les desigualtats o, si al mateix temps, contribueix a consolidar-les i reproduir-les.

Determinar la rellevància de la segregació residencial i contribuir en el debat sobre aquest fenomen i els seus efectes és, precisament, el principal objectiu de l'estudi *Efecto barrio. Segregación residencial, desigualdad social y políticas urbanas en las grandes ciudades ibéricas*. El volum ha estat dirigit i editat per Oriol Nel-lo, professor del Departament de Geografia de la Universitat Autònoma de Barcelona, i publicat a València per l'editorial Tirant lo Blanch. El treball estudia els efectes específics del lloc de residència sobre les condicions de vida i les oportunitats de la població, així com els impactes que tenen les polítiques públiques i pràctiques socials sobre aquests efectes. Per fer-ho, el llibre ofereix, per una banda, una sèrie d'anàlisis de la relació entre la segregació residencial i les desigualtats socials a l'àrea metropolitana de Barcelona i, per l'altra, una panoràmica sobre la situació de la segregació residencial en les principals àrees metropolitanes de la península Ibèrica: Madrid, Lisboa, Barcelona, Sevilla, València i Bilbao.

La publicació (disponible en format electrònic i en paper) s'estructura en tres parts. En la primera, s'explora la relació entre la segregació residencial i cinc vec-

tors de les desigualtats socials: l'accés i els costos de l'habitatge, l'educació, la salut, l'energia i les oportunitats de la població jove. En la segona part, s'analitza la relació entre les dinàmiques de segregació i quatre factors clau per a les polítiques públiques: els recursos municipals, la densitat institucional, la propensió de la població a participar en l'acció col·lectiva i les pràctiques socials i el comportament electoral de la població. Finalment, en la tercera part, s'ofereix un recorregut per les principals àrees metropolitanes de la Península i en cada una s'analitza la situació de la segregació, de la capacitat administrativa i de la resposta ciutadana durant les dues primeres dècades de l'actual segle.

El llibre forma part del cos de recerca sobre la segregació urbana impulsada a la Universitat Autònoma de Barcelona per l'Institut de Govern i Polítiques Públiques, l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans i el Grup de Recerca sobre Energia, Territori i Societat. Entre els resultats anteriors d'aquesta línia de recerca, es compta *Barrios y crisis. Crisis económica, segregación urbana e innovación social en Cataluña* (Blanco i Nel-lo, 2018, publicat així mateix per Tirant lo Blanch), on es posa en evidència la importància de la dimensió territorial i urbana per a la comprensió de la reproducció de les desigualtats i les pràctiques socials.

El resultat d'*Efecto barrio* demostra l'experiència acumulada pels investigadors en un tema poc estudiat en el cas espanyol. El volum presenta, avui en dia, l'estudi més extens i acurat de la segregació residencial i els seus efectes a les principals àrees metropolitanes de la Península. Pel que fa a l'àrea metropolitana de Barcelona, tal com estimen necessari Oberti i Préteceille en el seu llibre *La ségrégation urbaine* (2016), la

recerca va més enllà dels estudis de cas i elabora rigoroses anàlisis empíriques per tenir en compte la realitat de totes les situacions urbanes. Això permet als investigadors estudiar quatre característiques principals de la segregació: la polarització urbana; l'escala del fenomen, que en tots els casos estudiats esdevé supramunicipal; l'afectació de tots els grups socials, és a dir, tant els més vulnerables com els més benestants, i la permanència territorial dels patrons de segregació en la majoria de barris i municipis. Cal destacar la claredat amb què es presenten les metodologies i fonts emprades en els estudis empírics, cosa que facilita enormement la reproductibilitat de la recerca en altres àrees urbanes.

La investigació també pretén analitzar les mesures que permeten pal·liar els impactes de la segregació residencial i per això, en els sis casos d'estudi, s'exposen les principals polítiques públiques destinades a fer front als efectes de la segregació, així com aquelles que en alguns casos han reforçat les dinàmiques de segregació. Finalment, les conclusions generals que tanquen el volum apunten la necessitat d'una reforma del sistema de finançament, així com l'endegament d'instruments metropolitanos i de polítiques urbanes transformadores per construir ciutats més justes i fer front a la segregació.

En definitiva, el llibre tracta un tema de molta actualitat, ja que la segregació és un dels principals trets de l'evolució de la majoria de ciutats europees en les últimes dècades i pot veure's fortament agreujada per la crisi de la Covid. El treball ofereix una radiografia de la situació a les principals àrees metropolitanos de la Península just abans d'aquesta crisi i mostra una visió plural i multidisciplinària gràcies a la participació de 21 investigadors de diverses disciplines, ciutats i generacions. L'equip d'investigadors està integrat per arquitectes, economistes, geògrafs, politòlegs

i sociòlegs de vuit universitats i instituts de recerca diferents. A més, cal destacar l'aposta per publicar la recerca prometedora de diversos joves investigadors.

El mèrit de Nel·lo és estructurar una publicació tan panoràmica i transversal amb un coherent fil conductor i una redacció amena i entenedora, i això fa que sigui un llibre d'investigació molt recomanable i accessible per a tot el públic interessat en la matèria. Cada un dels catorze capítols del volum inclou unes conclusions pròpies que contrasten les hipòtesis de partida, la qual cosa permet al lector llegir els capítols de manera independent. En qualsevol cas, es recomana llegir la introducció del volum, que presenta un concís i inèdit marc conceptual sobre la segregació residencial i el controvertit debat de l'*efecte barri*. En resum, el llibre contribueix a aquest debat demostrant, amb evidències empíriques i estudis de cas, com la segregació és alhora causa i efecte de les desigualtats en el cas de les àrees metropolitanos de la península Ibèrica.

Referencias bibliográficas

- BLANCO, I. i NEL·LO, O. (2018). *Barrios y crisis. Crisis económica, segregación urbana e innovación social en Cataluña*. València: Tirant Humanidades.
- OBERTI, M. i PRÉTECEILLE, E. (2016). *La ségrégation urbaine*. París: La Découverte.
- SECCHI, B. (2015). *La ciudad de los ricos y la ciudad de los pobres*. Madrid: La Catarata.

Mar Esteve-Güell*
Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Geografia
mar.esteve@uab.cat

* La investigadora rep el suport d'una beca de la Fundació "la Caixa" (ID 100010434). El codi de la beca és LCF/BQ/DR20/11790003.